

УДК 338.48:616-036.12

Кулик О.

студентка факультету туризму

Графська О.

канд. екон. наук, доц.,

*доцент кафедри готельно-ресторанного бізнесу,
Львівський державний університет фізичної
культури імені Івана Боберського*

АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Сьогодні весь світ переживає час економічної нестабільності через пандемію COVID-19. Ця пандемія залишить надовго свій відбиток в історії людства загалом. Найбільшого удару вона завдала економічному сектору кожної держави. У Європі з 2005–2019 роки можна назвати золотим періодом формування та розквіту туристичної сфери. Адже туристична сфера кожної держави була однією із головних сфер діяльності та домінантою наповнення державних бюджетів. Як відомо з статистичних даних, у світі офіційно в сфері туризму зайнято більше 50% працездатного населення. Крім того, супутніми галузями туристичної сфери є готельно-ресторанний бізнес, послуг автопрокату, торгівлі та інші. Отже, туристична галузь – це важливий важіль економічного зростання та добробуту, яка відіграє важливу роль у становленні дохідної складової частини більшості зарубіжних країн. Туристичний сектор дає змогу підвищувати національні доходи та поліпшувати платіжний баланс держави. Водночас туристична індустрія є дуже чутливою до внутрішніх та зовнішніх проявів і негативних тенденцій, які спіткали весь світ та кожену країну зокрема на початку і в кінці 2019 року (пандемії COVID-19).

Зменшення обсягів інвестицій, коливання курсу валют, зниження доходів населення та споживчих витрат у світовому масштабі зумовили (уперше після 10-тирічного періоду стійкого зростання після світової фінансово-економічної кризи 2009 р.) зниження економічної

активності на ринку туристичних послуг. Зокрема, за даними Всесвітньої організації туризму, у січні-квітні 2020 р. міжнародні туристичні потоки скоротилися на 44 % порівняно із 2019 р., що призвело до втрати майже 195 млрд дол. США. Також зниження зайнятості в секторі туризму (у глобальному масштабі) у поточному році, порівняно із минулим роком може становити 100–120 млн осіб.

У зв'язку із зазначеним вище, країни світу активно впроваджують широкий спектр заходів для пом'якшення наслідків впливу пандемії COVID-19 та стимулювання суб'єктів туристичної індустрії в умовах зниження економічної активності на ринку туристичних послуг.

Найбільш поширеними у країнах світу є програми щодо комплексної підтримки ринку туристичних послуг, які містять, зокрема, заходи щодо фіскального стимулювання суб'єктів туристичної індустрії; грошово-кредитної підтримки, насамперед, МСП та самозайнятого населення задля забезпечення їхньої платоспроможності; сприяння збереженню робочих місць; посилення державно-приватного партнерства; маркетингової та інформаційної підтримки.

Заходи фіскального стимулювання суб'єктів туристичної індустрії передбачають, переважно, звільнення або відтермінування сплати податків, платежів за кредитами, зменшення авансових податкових платежів тощо. Наприклад, у Норвегії ставку ПДВ, яким обкладають суб'єктів туристичної індустрії та індустрії гостинності, було знижено з 12 % до 8 % на період до 31 жовтня 2020 р., а у Молдові – з 20 % до 15 %. Рішення щодо відтермінування сплати корпоративного податку та податку з реклами ухвалили, зокрема, Сейшельські острови, Корея та Сінгапур, а ПДВ – Данія (тут, зокрема, сплату зазначеного податку за I і II квартали 2020 р. перенесено на III квартал 2020 р.) [1]. Натомість у Єгипті для суб'єктів туристичної індустрії та індустрії гостинності передбачене відтермінування до кінця 2020 р. сплати усіх податків та зборів, а також звільнення від орендної плати малих кафе та торговців на ринках, розташованих поблизу об'єктів історико-культурної спадщини. Подібні заходи впроваджено і в Італії, де суб'єктів туристичної індустрії звільнено від сплати податкових платежів та внесків на соціальне забезпечення. Звільнення від сплати податку на прибуток та податку на майно передбачено для суб'єктів туристичного бізнесу Грузії (до 1 листопада 2020 р.), а для суб'єктів індустрії гостинності, а також туристичних агентств та гідів – звільнення

від сплати податку на нерухомість та відтермінування сплати ПДФО (до кінця 2020 р.). У низці країн світу (зокрема, Албанія, Канада, Кіпр, Хорватія, Чорногорія, Швеція та ін.) передбачено відтермінування сплати комунальних платежів суб'єктами туристичного бізнесу та самозайнятим населенням у відповідній сфері.

У Німеччині, окрім відтермінування сплати низки податкових платежів, скасовано сплату авансових платежів податку на прибуток, корпоративного податку і податку на торгівлю. А уряд Польщі впровадив спрощені форми та процедури подання податкової звітності. В Угорщині для стимулювання суб'єктів туристичної індустрії під час зниження економічної активності на ринку туристичних послуг. До кінця 2020 р. впроваджено новий додатковий податок для кредитних установ, а також новий додатковий податок для об'єктів роздрібною торгівлі (так званий кризовий податок), який перерозподілятимуть на користь інших важливих та більш чутливих до внутрішніх та зовнішніх негативних тенденцій секторів економіки, зокрема на користь сектору туризму [1].

Грошово-кредитна підтримка суб'єктів туристичної індустрії під час пандемії COVID-19 насамперед спрямована на підтримку ліквідності МСП та здебільшого передбачає такі дії: надання цільових кредитів за зниженими або нульовими ставками; комплекс заходів для полегшення доступу до кредитів та інших грошових ресурсів; технічну та консультативну допомогу; у деяких країнах – заходи для стабілізації національної валюти та споживчих цін.

Уряди низки країн світу, наприклад, Африки, для стабілізації ринку туристичних послуг отримують також економічну допомогу від міжнародних фінансових інституцій (МВФ, Світовий банк, Європейська комісія та банки регіонального розвитку) у вигляді позик, грантів, спеціальних кредитних ліній тощо. В умовах пандемії COVID-19 уряди країн світу здійснюють також *підтримку зайнятості у сфері туризму*. Зважаючи на те, що туристична індустрія – трудомісткий сектор економіки, у багатьох країнах світу створено спеціальні фонди для фінансової підтримки компаній, які бажають зберегти робочі місця на період пандемії. Водночас, окрім покриття витрат на стажування та сприяння працевлаштуванню населення у суміжних галузях економіки, зростають обсяги фінансової допомоги для безробітних для вивільнених працівників у секторі туризму, здійснюють покриття

витрат на їхню перекваліфікацію [2]. Найбільш поширеними у країнах світу є фіскальне стимулювання суб'єктів туристичної індустрії та грошово-кредитна підтримка їхнього розвитку.

Однак попри те, що всі країни орієнтуються на обидва підходи, держави з більш розвиненою економікою та вищим кредитним рейтингом покладаються здебільшого на доступні лінії кредитування, усвідомлюючи, що саме це дасть змогу відновити конкурентоспроможність національної економіки у найкоротший термін. Країни, що розвиваються, під час стимулювання суб'єктів туристичної індустрії покладаються значною мірою на відтермінування сплати податкових і боргових зобов'язань, що може призвести в довгостроковій перспективі до негативної ланцюгової реакції в економіці (тривалий дефіцит бюджету, проблеми із загальною платоспроможністю). Особливу увагу на галузь туризму спрямовують ті країни, що гарантують повернення вартості бронювання туристичних поїздок, скасованих через пандемію COVID-19, і вважають туризм пріоритетною галуззю, яка найбільше постраждала від кризи.

Ключові слова: туристичний сектор, пандемія, заходи стимулювання.

Список використаних джерел

1. Пандемія COVID-19 та її наслідки у сфері туризму в Україні. Дорожня карта конкурентоспроможного розвитку сфери туризму в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID-19-Report-UKR.pdf>
2. Голод А. Інституційне середовище туристичного та готельно-ресторанного бізнесу в Україні в умовах децентралізації / Андрій Голод, Орислава Коркуна, Юлія Феленчак // *Evropsky casopis ekonomiky a management*. – 2019. – Vol. 5, is. 4. – S. 78–75.